

Департамент освіти і науки
Сумської обласної державної адміністрації
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
СУМСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
(КЗ СОШПО)

вул. Миколи Сумцова, 5, м. Суми, 40007, тел. /Факс: (0542) 33-40-67
e-mail: osvita.soippo@sm.gov.ua, web: soippo.edu.ua
Код ЄДРПОУ 02139771

15.08.2024 № 519/11-07

На № _____ від _____

**Керівникам місцевих органів
управління освітою**

**Методичні рекомендації щодо
організації освітнього процесу
в закладах освіти у 2024-2025 н.р.**

З метою організованого початку 2024-2025 навчального року, Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти надає методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої, дошкільної освіти.

Просимо інформацію довести до відома керівників та педагогів закладів загальної середньої та дошкільної освіти.

Додатки 1-13 до листа на 186 арк.

Додаток 1. Методичні рекомендації керівникам закладів загальної середньої освіти щодо організованого початку 2024-2025 н.р. (на 10 арк).

Додаток 2. Методичні рекомендації щодо організації навчання здобувачів освіти у мовно-літературній освітній галузі у 2024-2025 н.р. (на 30 арк).

Додаток 3. Методичні рекомендації щодо організації навчання здобувачів освіти у математичній освітній галузі у 2024-2025 н.р. (на 9 арк).

Додаток 4. Методичні рекомендації щодо організації навчання здобувачів освіти у природничій освітній галузі у 2024-2025 н.р. (на 45 арк).

Додаток 5. Методичні рекомендації щодо організації навчання здобувачів освіти у громадянській та історичній освітній галузі у 2024-2025 н.р. (на 15 арк).

Додаток 6. Методичні рекомендації щодо організації навчання здобувачів освіти в інформатичній освітній галузі у 2024-2025 н.р. (на 9 арк).

Додаток 7. Методичні рекомендації щодо організації навчання здобувачів освіти у технологічній освітній галузі у 2024-2025 н.р. (на 10 арк).

Додаток 8. Методичні рекомендації щодо організації навчання здобувачів освіти у мистецькій освітній галузі у 2024-2025 н.р. (на 10 арк).

Додаток 9. Методичні рекомендації щодо організації навчання здобувачів освіти у соціальній і здоров'язбережувальній освітній галузі у 2024-2025 н.р. (на 13 арк).

Додаток 10. Методичні рекомендації щодо організації навчання здобувачів

Продовження додатка 12
освіти в освітній галузі «Фізична культура» у 2024-2025 н.р. (на 9 арк).

Додаток 11. Методичні рекомендації щодо організації виховного процесу у закладах загальної середньої освіти у 2024-2025 н.р. (на 9 арк).

Додаток 12. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу зі здобуття початкової освіти у закладах освіти у 2024-2025 н.р. (на 6 арк).

Додаток 13. Методичні рекомендації з організації діяльності закладів дошкільної освіти у 2024-2025 н.р. (на 11 арк).

Ректор

Юрій НІКІТІН

**Методичні рекомендації
з організації діяльності закладів дошкільної освіти
у 2024-2025 н.р.**

Головна мета дошкільної освіти – створення безпечних умов у закладі дошкільної освіти задля збереження життя і здоров'я дошкільників та сприяння їхньому гармонійному розвитку.

Діяльність закладів дошкільної освіти України у 2024-2025 навчальному році продовжується в умовах воєнного стану. Основними нормативними документами, що визначають особливості організації освітнього процесу, життєдіяльності здобувачів дошкільної освіти та професійної діяльності педагогів, є:

– Закони України: «Про освіту» (<http://surl.li/ixnq>) [3]; «Про дошкільну освіту» (<https://salo.li/C09D391>) [4];

– Постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.2021 № 86 «Положення про заклад дошкільної освіти» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86-2021-%D0%BF#Text>) [14];

– наказ Міністерства охорони здоров'я України від 24.03.2016 № 234 «Про затвердження Санітарного регламенту для дошкільних навчальних закладів» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0563-16#Text>) [12].

Звертаємо увагу на основних позиціях, що варто враховувати в організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти під час воєнного стану, – створення безпечних умов та безпечного середовища для всіх учасників освітнього процесу, й підвищення якості освітньої діяльності закладів дошкільної освіти, що залишаються пріоритетними і в 2024-2025 навчальному році, компенсації освітніх втрат.

В умовах воєнного стану зазнала змін організація діяльності закладів дошкільної освіти. Наголошуємо, що особливості організації освітнього процесу залежать від безпекової ситуації у кожному населеному пункті. Ураховуючи зазначене вище, рекомендуємо керуватися наступними нормативно-правовими актами:

– Розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.04.2023 № 301-р «Про схвалення концепції безпеки закладів освіти» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-2023-%D1%80#Text>) [13];

– лист Державної служби України з надзвичайних ситуацій від 14.06.2022 № 03-1870/162-2 «Про організацію укриття працівників та дітей у закладах освіти» (<https://ips.ligazon.net/document/FN074069>) [10];

– лист Міністерства освіти і науки України від 20.06.2023 № 1/8820-23 «Про організацію безпечного освітнього простору в закладах дошкільної освіти та обладнання укриттів» (<https://document.vobu.ua/doc/20325>) [12].

Рішення про відновлення діяльності, обрання форми надання освітніх послуг та режим роботи закладів дошкільної освіти ухвалюють місцеві органи влади та військові адміністрації, що призначають комісії з обстеження закладів дошкільної освіти, на предмет готовності до організації освітнього процесу у новому

навчальному році та створення безпечних умов для всіх учасників освітнього процесу.

На територіях, де ведуться активні бойові дії та існує пряма загроза життю і здоров'ю учасників освітнього процесу, недостатня кількість місць в укриттях або взагалі вони відсутні, запроваджуються дистанційна чи змішана форми надання освітніх послуг.

Заклади дошкільної освіти мають право організовувати освітній процес в очному режимі, лише за умови наявності облаштованих укриттів або бомбосховищ [7].

Звертаємо увагу, що показниками готовності закладу дошкільної освіти до нового 2024-2025 навчального року в умовах воєнного стану, із позиції безпеки учасників освітнього процесу, є такі: обов'язкова наявність у закладі укриття, що відповідає вимогам Державної служби з надзвичайних ситуацій; систематизований порядок оповіщення учасників освітнього процесу про небезпеку; чіткі інструкції для персоналу щодо реагування на небезпечні ситуації, загрози, план евакуації; апробована система навчання та тренування персоналу щодо дій в екстримальних ситуаціях, надання домедичної допомоги всім учасникам освітнього процесу; безпечна територія та система профілактичних заходів щодо мінної безпеки; оздоровча спрямованість освітнього процесу.

Питання безпеки – найбільш актуальне в період воєнного стану. Освітній простір закладу дошкільної освіти потрібно організовувати з дотриманням максимальної безпеки всіх учасників освітнього процесу.

При моделюванні безпечного освітнього простору у закладах дошкільної освіти, необхідно врахувати освітні втрати, продумати його структуру, мобільність, доступність, безбар'єрність, змістовність. Варто враховувати вимоги Базового компонента дошкільної освіти, щодо формування достатнього та необхідного рівня знань і умінь дитини для безпечного перебування в навколишньому середовищі, елементарних норм поведінки у надзвичайних ситуаціях. Для підвищення якості освітнього процесу з дітьми з питань захисту життя, формування культури безпеки й норм поведінки у надзвичайних ситуаціях, у закладі дошкільної освіти рекомендовано проводити Тижні безпеки життєдіяльності дитини, Дні цивільного захисту тощо [8]. Для запобігання травматизму серед учасників освітнього процесу систематично в закладі дошкільної освіти необхідно проводити: інформаційно-роз'яснювальну роботу щодо дотримання алгоритму дій у разі виникнення пожеж, інших надзвичайних ситуацій, виконання заходів щодо запобігання їх виникненню; інструктажі з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності, охорони здоров'я, радіаційної безпеки, цивільного захисту, безпеки дорожнього руху, безпеки в побуті тощо. Окремі питання організації безпечного освітнього простору визначено в листі Міністерства освіти і науки України від 31.05.2023 № 4/1798-23 «Рекомендації щодо організації діяльності закладів дошкільної освіти в літній період в умовах воєнного стану» (<https://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/89288/>) [17], листі Міністерства освіти і науки України від 20.06.2023 № 1/8820-23 «Про організацію безпечного освітнього простору в закладах дошкільної освіти та обладнання укриттів» (<http://surl.li/uftpy>) [11].

У 2024-2025 навчальному році актуальним залишається питання організації та

обладнання укриттів у закладах дошкільної освіти як компонента безпечного освітнього простору. Нагадуємо, що Концепцією безпеки закладів [13]; визначено підходи до організації рівних, належних і безпечних умов здобуття освіти у закладах дошкільної освіти та педагогічної діяльності. Основні вимоги до облаштування укриття визначено в рекомендаціях Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Детальний опис організації безпечного простору в закладі дошкільної освіти представлено в листі Міністерства освіти і науки України від 22.06.2023 № 1/8820-23 «Про організацію безпечного освітнього простору в закладах дошкільної освіти та обладнання укриттів» [11]. Важливо, щоб укриття в дошкільному закладі були максимально комфортними для дітей дошкільного віку і нагадували звичні для дошкільників групові кімнати. Під час облаштування приміщень слід керуватися принципом «не нашкодь» – не обирати іграшок, що можуть видавати сигнали, схожі на звуки сирени чи плачу, не прикрашати повітряними кульками, що можуть лопнути зі звуком, схожим на вибух. Краще обрати м'які модулі, що під час ігор не видаватимуть зайвого шуму. Також варто не кричати й не створювати шумових ефектів: не грюкати дверима, не ляскати долонею по столу, не використовувати обладнання, що видає різкі сигнали (дзвінок, бубон тощо). Дошкільники, не зважаючи на тривалий час військового стану, потребують від дорослих пояснень, чому йде війна, чому звучить тривога? Педагогам не слід уникати відповідей на ці запитання, адже діти таким чином намагаються розібратися в ситуації, що склалася [11].

Актуальним питанням залишається мінна безпека. Для того, щоби освітній процес був дійсно безпечним, велике значення має просвітницька та профілактична робота з питань мінної безпеки. Організуючи таку діяльність, варто враховувати лист Міністерства освіти і науки України від 25.04.2022 № 1/4428-22 «Методичні рекомендації щодо проведення просвітницької роботи з учасниками освітнього процесу в закладах дошкільної освіти з питань уникнення враження мінами, вибухонебезпечними предметами та ознайомлення з правилами поведінки в надзвичайних ситуаціях» (<http://surl.li/ugtft>) [2].

У зв'язку, із зазначеним вище, вихователям необхідно систематично звертати увагу дітей на правила поведінки під час виявлення підозрілого предмету. Для просвітницької роботи з дітьми із питань мінної безпеки краще обрати казки, загадки, вірші, ігрові ситуації, мультфільми, різні види театру. Практичних навиків із дотримання правил мінної безпеки діти можуть набути у процесі ігрової діяльності (наприклад: словесні ігри «Можна або ні», «Безпечно – небезпечно»; настільно-друковані ігри: ігри-мандрівки «Прогулянка з псом Патроном», «Безпечне лото», рухливі ігри «Безпечна стежинка», «Безпечна прогулянка», «Крокуй обережно» тощо) [2].

Основною умовою попередження мінної небезпеки для дошкільників залишається пильність дорослих, постійний їхній контроль у період прогулянок та у разі перебування малюків за межами безпечного місця, поінформованість близьких людей про можливі ризики [2].

Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ), спільно з Міністерством освіти і науки України, Державною службою України з надзвичайних ситуацій та Міністерством внутрішніх справ України запустили вебсайт «Все про мінну безпеку» для батьків, педагогів та дітей (<https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/mine-safety->

website).

Корисна для всіх учасників освітнього процесу інформація про мінну безпеку розміщена на сайті Bezpeka.info: Україна про мінну безпеку; CopOk та ПоНі вебсайт «Усе про мінну безпеку» (<https://bezpeka.info/>).

Створити сприятливі умови для розвитку, виховання і навчання дітей – головне завдання дошкільної освіти. Від того, у якій атмосфері перебувають діти, залежить їхній настрій, здоров'я, бажання приходити в дитячий садок. В освітньому просторі дошкільного закладу необхідно дотримуватися правил доброзичливого, дружнього спілкування та психологічної підтримки. Для дотримання психологічного балансу, необхідно зберігати особистий простір кожної дитини. Психологічна та педагогічна підтримка має бути ненав'язливою.

Діти, у період воєнного стану, часто перебувають у небезпеці та потребують тісного фізичного контакту з близькими людьми, передусім, із батьками. Проте, це не означає, що такий контакт вони очікують від педагога. Особливо це стосується дітей старшого дошкільного віку. Доцільність тілесних контактів між педагогом і вихованцями, адекватний рівень інтенсивності постійного супроводу та психологічної підтримки, допоможе дитині зберегти свій особистий простір і почуватися комфортно.

Педагогічної та психологічної підтримки потребують усі суб'єкти освітнього процесу – особливо діти, тому під час ранкових зустрічей варто надавати дітям можливість поділитися важливою для них інформацією, визначити їхній психологічний стан і скерувати дії дорослих на його стабілізацію. Безпека освітнього простору багато в чому залежить від емоційного стану педагогів і всього персоналу закладу дошкільної освіти. Стабільний стан дорослого стабілізує стан дітей [8].

Умови воєнного стану кардинально змінили ситуацію функціонування системи дошкільної освіти. Закладам дошкільної освіти довелось, в умовах надзвичайних ситуацій, організувати освітній процес у різних форматах: дистанційному, очному, змішаному.

Статтею 9 Закону України «Про освіту» [3], визначено, що особа має право здобувати освіту в різних формах, або поєднуючи їх. Основними формами здобуття освіти є: інституційна (очна, дистанційна); індивідуальна (сімейна (домашня), педагогічний патронаж [3].

Основні вимоги до організації освітнього процесу в дистанційній формі визначено в листах Міністерства освіти і науки України: від 02.04.2022 № 1/3845-22 «Про рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні» (<https://cutt.ly/jFyQUep>) [7], від 21.08.2023 № 1/12490-23 «Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2023-2024 навчальному році» (<https://salo.li/2250c0B>) [8], від 20.06.2023 № 1/8820-23 «Про організацію безпечного освітнього простору в закладах дошкільної освіти та обладнання критичних» (<https://document.vobu.ua/doc/20325>) [11].

Особливості організації освітнього процесу в змішаному форматі в закладах дошкільної освіти визначено в листі Міністерства освіти і науки України від 01.04.2024 № 6/329-24 «Рекомендації щодо організації освітнього процесу в змішаному форматі за результатами реалізації проєкту ЮНІСЕФ «Забезпечення безперервності навчання та розвитку дітей дошкільного віку в умовах кризи в

Україні» (<https://ezavdnz.expertus.com.ua/10014939>) [16].

Ефективність освіти дошкільників за такими формами здобуття освіти залежить від партнерської взаємодії педагогів і батьків. Наявність розроблених чітких правил та алгоритмів для усіх учасників освітнього процесу полегшує перехід із однієї форми надання освітніх послуг на іншу та робить організацію освітнього процесу гнучкою.

Відповідно до Закону України «Про освіту» [3], усі заклади освіти, дошкільної у тому числі, мають право на автономію у виборі основних пріоритетних напрямів та завдань в організації освітнього процесу, орієнтуючись на детальний та конструктивний аналіз результатів освітньої діяльності у 2023-2024 навчальному році. Освітня діяльність закладів дошкільної освіти здійснюється на основі розробленого плану роботи на навчальний рік і літній період, що схвалюється педагогічною радою закладу дошкільної освіти та затверджується його керівником.

При виборі форми планування в закладі дошкільної освіти слід враховувати обумовлену законодавством та окреслену установчими документами закладу дошкільної освіти фінансову, академічну, кадрову та організаційну автономію.

План роботи закладу дошкільної освіти є одним із основних документів, що регламентує його діяльність упродовж навчального року та літнього періоду. Радимо керуватися, у процесі планування роботи на 2024-2025 навчальний рік листом Міністерства освіти і науки України від 07.07.2021 № 1/9-344 «Планування роботи закладу дошкільної освіти на рік» (<https://salo.li/2Cfe429>) [6].

Звертаємо увагу, що організувати освітній процес у закладах дошкільної освіти у 2024-2025 навчальному році, необхідно з урахуванням освітніх втрат, відповідно до Базового компонента дошкільної освіти (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 № 33 «Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція») [1] урахувати, під час взаємодії з дітьми, методичні рекомендації до оновленого Базового компонента дошкільної освіти (лист Міністерства освіти і науки України від 16.03.2021 № 1/9-148 «Щодо методичних рекомендацій до оновленого Базового компонента дошкільної освіти») (<https://cutt.ly/uFymmrc>).

Забезпечення реалізації змісту дошкільної освіти здійснюється відповідно до освітніх програм розвитку дітей та навчально-методичних посібників, затверджених в установленому порядку Міністерством освіти і науки України. Ознайомитися з чинними освітніми програмами та інформаційно-методичними матеріалами можна в переліку, рекомендованому Міністерством освіти і науки України для використання у закладах освіти у 2024-2025 навчальному році (<https://salo.li/27841B1>).

Вибір освітніх програм закладів дошкільної освіти (комплексних і парціальних) здійснюється педагогічними колективами, із огляду на запити батьків, власні можливості та результати попередньої роботи. Нагадуємо, що в одному закладі дошкільної освіти можна одночасно використовувати кілька комплексних і парціальних програм із певних напрямів освітньої діяльності.

Процедура досягнення здобувачами дошкільної освіти результатів (набуття компетентностей), обумовлених Базовим компонентом дошкільної освіти [1], визначається освітньою програмою закладу освіти (ст. 22 Закону України «Про

дошкільну освіту») [4]. Вимоги до формування освітньої програми залишилися без змін. Заклади дошкільної освіти, як основну частину своєї освітньої програми, можуть використовувати схвалені чи рекомендовані Міністерством освіти і науки України програми, за необхідності, доповнюючи її додатковими освітніми компонентами (лист Міністерства освіти і науки України від 09.12.2019 № 1/9-750 «Про створення освітньої програми в закладі дошкільної освіти») (https://don.kyivcity.gov.ua/files/2020/2/12/1_9-750.pdf) [5]. У цьому випадку, в освітній програмі закладу необхідно чітко зазначити назву (назви) та реквізити таких програм (номер та дату листа Міністерства освіти і науки України або Інституту модернізації змісту освіти), у якому вказано рішення про надання відповідного всеукраїнського грифу.

Звертаємо увагу, що освітню взаємодію з дітьми у закладі дошкільної освіти варто організовувати з урахуванням надолуження освітніх втрат.

Рекомендуємо:

- спланувати комплекс заходів на підтримку дітей дошкільного віку, які мають освітні втрати через обставини, викликані дією правового режиму воєнного стану, для їхньої інтеграції та адаптації до освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, відповідно до Базового компонента дошкільної освіти [1];

- організувати та постійно надавати психологічну допомогу учасникам освітнього процесу;

- звернути увагу на програми підтримки педагогів закладів дошкільної освіти та підвищення рівня їхньої професійної кваліфікації, у розробленні стратегії надолуження знань.

Зазначимо, що для збереження цілісності освітнього процесу, в умовах можливої небезпеки, варто планувати освітні взаємодії з дітьми так, щоби, у разі необхідності, переміщення до укриття, можна було б продовжити розпочату освітню діяльність. У такий спосіб, освітній процес має бути мобільним, орієнтованим на сьогоденну ситуацію, із урахуванням фізичного та психологічного стану дітей і педагогів. Доцільними будуть ігрові форми взаємодії за всіма освітніми напрямками Базового компонента дошкільної освіти [1], що дозволить дітям без стресу відновити освітню діяльність, перебуваючи в укритті. Звертаємо увагу, що в умовах воєнного стану часте перебування дітей в укриттях може суттєво знизити рівень їхньої рухової активності, що є біологічною потребою дитячого організму. Складаючи календарні плани роботи, вихователям варто продумати та додати, до звичайних запланованих активностей, резерв щоденних заходів, під час яких діти матимуть додаткову можливість розвивати основні види рухів. Для цього підійдуть додаткові фізкультхвилинки, фізкультурні паузи, рухові хвилинки, гімнастичні етюди, рухові ситуації, флешмоби, розваги, оздоровчі акції тощо. Ці заходи потрібно проводити як у період тривалого перебування дітей у місцях безпеки, так і на вулиці або приміщенні закладу дошкільної освіти після виходу зі сховища. В укриттях доречно розмістити спортивне обладнання для ігор малої та середньої рухової активності, самостійних рухових ігор дітей. Для цього може підійти нестандартне обладнання. У процесі вибору такого обладнання варто керуватися принципами безпеки використання, безбар'єрності та врахування вікових особливостей дітей дошкільного віку.

Ураховуючи провідне значення ігрової діяльності для особистісного

зростання дитини, у руховому режимі закладу дошкільної освіти доречним є впровадження елементів методики «Навчання в русі» – запобігання психологічній і фізичній втомлюваності, профілактика захворювань та зміцнення здоров'я дитини, подолання освітніх втрат.

Звертаємо увагу на особливості організації музичної діяльності в закладах дошкільної освіти в умовах сьогодення. Акцентуємо увагу на необхідності ретельного добору українського дитячого музичного репертуару для організації занять, ігор, свят і розваг. Сучасна та традиційна українська музика, пісні слід широко використовувати не лише під час заходів народознавчої тематики, а й під час новорічних свят, випускних ранків і протягом дня. Категорично заборонено використовувати контент російського походження. Рекомендуємо добирати музичні твори із сучасних фахових джерел, як-от: «Дошкільне виховання» (<https://jmil.com.ua/dv>), «Музичний керівник» (електронний журнал Цифрового видавництва Експертус (<https://emuzker.expertus.com.ua/promo>), «Палітра педагога» (<https://jmil.com.ua/dv>), «Джміль» (<https://jmil.com.ua/dv>), періодичних видань, посібників, збірників, хрестоматій. Пісенний матеріал слід надавати відповідно до вікових особливостей та індивідуальних можливостей дітей, орієнтуючись на український музичний дитячий контент [8].

Особливої уваги, у період воєнного стану, набуває питання організації та проведення в дошкільних закладах освіти свят і масових заходів. В умовах загрози обстрілів запрошувати батьків на такі заходи недоречно, адже в ситуації можливої повітряної тривоги всі присутні мають перейти до найближчого укриття. Тобто батьки, діти й педагоги мають перейти в укриття закладу дошкільної освіти, що розраховано виключно на кількість дітей і персонал закладу, тому не може вмістити всіх. Запрошуючи батьків, керівництво закладу дошкільної освіти бере на себе відповідальність за їхню безпеку [8].

Нагадуємо, що свята та розваги в закладі дошкільної освіти потрібно організовувати для дітей, із дотриманням методики проведення. Вони не є «концертами для батьків». Звітування батькам фото та відео про перебіг заходів не входить до посадових обов'язків педагогів, вони можуть це робити виключно за своїм бажанням. Нагадуємо, що розміщувати фотографії та відеоматеріали за участю дітей на сайті закладу дошкільної освіти, у загальних групах і соціальних мережах можна виключно з письмового дозволу батьків [8].

Організація освітнього процесу з дітьми, родини яких через небезпеку змінили місце проживання й перебувають за кордоном, потребує ретельного опрацювання. Варто налагодити зв'язок із батьками, і за їхнього сприяння долучити дітей до української освіти. У разі неможливості їхньої участі (дистанційно) в освітньому процесі педагогам доречно порекомендувати батькам освітні ресурси для самостійного опрацювання. З цією метою Міністерство освіти і науки України, спільно з партнерами, розробляють та доповнюють інформацію на платформі Міністерства освіти і науки України «Сучасне дошкілля під крилами захисту» (<https://salo.li/f857Ede>), щоби діти, за допомогою батьків, мали змогу навчатися, перебувати в українському освітньому полі, формувати свою патріотичну позицію й соціально-громадянську компетентність.

В умовах воєнного стану, важливо: забезпечити дітям, із особливими освітніми потребами (далі – діти з ООП), продовження здобуття дошкільної освіти

за місцем тимчасового перебування; максимально зберегти кадровий потенціал педагогічних працівників, які забезпечують навчання дітей з ООП; створити безпечне освітнє середовище та надавати якісні психолого-педагогічні послуги.

Для забезпечення права осіб із ООП на здобуття освіти, в умовах воєнного стану, Кабінет Міністрів України вніс низку змін до нормативно-правових актів, що регулюють організацію освітнього процесу для таких дітей. У листі Міністерства освіти і науки України від 15.06.2022 № 1/6435-22 «Щодо забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами» (<https://grm.osv.org.ua/news/1657100554/>) [18] надано роз'яснення про зазначені вище зміни, із урахуванням яких має здійснюватися організація освіти дітей із ООП у навчальному році.

Окрім того, про нові умови організації освітнього процесу для дітей з ООП, які навчаються в інклюзивних групах, наголошено у листах Міністерства освіти і науки України від 22.06.2022 № 1/6894-22 «Про методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти в літній період» (<https://document.vobu.ua/doc/13500>) [9], від 27.07.2022 № 1/8504-22 «Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2022-2023 навчальному році» (<https://salo.li/aFEe20D>) [8].

Акцентуємо увагу на особливостях порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти. Відповідно до пункту 5 Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10.04.2019 № 530 (далі – Порядок) (<https://salo.li/1094de9>) [15], в інклюзивних групах кількість дітей із ООП має становити не більше трьох осіб, зокрема:

- не більше однієї дитини, яка потребує четвертого чи п'ятого рівня підтримки;
- не більше двох дітей, які потребують третього рівня підтримки;
- не більше трьох дітей, які потребують другого рівня підтримки [8].

У разі наявності висновку, що не містить інформації про рівень підтримки, таку дитину розподіляють до групи закладу дошкільної освіти, відповідно до складності її порушень, із урахуванням рекомендацій команди психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП (за участю фахівців інклюзивно-ресурсного центру).

Однак, у період воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду), граничну кількість дітей із ООП в інклюзивних групах, визначену Порядком, не застосовують. Заклад освіти не може відмовити в організації інклюзивного навчання дитини з ООП та створенні інклюзивної групи. Наголошуємо, що пунктом 2 Порядку обумовлено, що інклюзивне навчання організовують із урахуванням рівня підтримки, рекомендованого інклюзивно-ресурсного центру. Рівні надання підтримки в освітньому процесі дітям із ООП у закладі дошкільної освіти, критерії їх визначення та умови їх забезпечення встановлюють відповідно до додатка 2 до Порядку [8].

Неприпустимо здійснювати тиск на батьків дітей з ООП та відмовляти в організації інклюзивного навчання, примушувати їх змінити заклад освіти, форму чи вид здобуття освіти. Нагадуємо, що відповідно до пункту другого статті 55 Закону України «Про освіту» [3], батьки (інші законні представники) дитини можуть обирати заклад освіти, освітню програму, вид і форму здобуття дітьми

відповідної освіти.

Багато запитань виникає щодо призначення асистента вихователя та асистента дитини з ООП. Так, відповідно до пункту 8 Порядку, у разі утворення інклюзивної групи, вводять посаду асистента вихователя, який забезпечує особистісно орієнтоване спрямування освітнього процесу, бере участь у розробленні та виконанні індивідуальної програми розвитку, адаптує навчальні матеріали із урахуванням особливостей навчально-пізнавальної діяльності дітей з ООП. Посаду асистента вихователя інклюзивної групи закладу дошкільної освіти вводять із розрахунку однієї штатної одиниці на одну інклюзивну групу (педагогічне навантаження становить 36 год./тижд., що відповідає тарифній ставці).

В умовах дистанційного та змішаного навчання дітей із ООП, асистент вихователя відіграє важливу роль, оскільки здійснює зв'язок між вихователем, батьками та керівництвом закладу дошкільної освіти; допомагає максимально ефективно залучити дитину до освітнього процесу; надає рекомендації батькам, як створити вдома якісне освітнє середовище та підтримати дитину, виконати завдання; здійснює підготовку та адаптацію навчальних матеріалів, індивідуальних завдань для дистанційного навчання дітей із ООП; асистує вихователю, під час проведення дистанційних занять тощо. Тому, неприпустимо примусово звільняти асистентів вихователів, скорочувати їхні посади, у зв'язку з функціонуванням інклюзивних груп у дистанційному або змішаному форматах.

Водночас, асистент дитини не є педагогічним працівником, він супроводжує дитину та не втручається в освітній процес, є членом команди психолого-педагогічного супроводу дитини. За умови проходження спеціальної підготовки, що підтверджена документально, асистент дитини лише допускається до освітнього процесу, на основі укладання відповідного договору між закладом, асистентом та за згодою і письмовою заявою батьків.

Щодо зарахування дітей до спеціальної групи закладу дошкільної освіти, то необхідно зазначити, що відповідно до пункту 32 Положення про інклюзивно-ресурсний центр, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 № 545 (<https://salo.li/e05D300>), якщо фахівці інклюзивно-ресурсного центру встановили наявність в особи особливих освітніх потреб, висновок про комплексну оцінку розвитку особи є підставою для зарахування до спеціальних груп (із урахуванням особливостей розвитку особи).

Під час комплектування спеціальних груп, рекомендуємо враховувати категорії (типи) особливих освітніх потреб (труднощів), ступені їх прояву та рівні підтримки особи з ООП у закладі освіти; до спеціальних груп зараховувати дітей, які потребують рівня підтримки не нижче другого [8].

Більш детальні роз'яснення щодо комплектування спеціальних груп, надано у листі Міністерства освіти і науки України від 15.08.2023 № 12132-23 «Щодо надання роз'яснень про комплектування спеціальних груп у закладах дошкільної освіти» (<https://salo.li/e142755>).

Акцентуємо увагу на пріоритетних напрямках практичної діяльності закладів дошкільної освіти, що залишаються чинними у 2024-2025 навчальному році, для організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти, під час воєнного стану:

- організація освітнього процесу у різних форматах і подолання освітніх втрат;
- імплементація в практику дошкільної освіти основних положень Базового компонента – Державного стандарту дошкільної освіти, що визначає компетентнісний, інтегрований, діяльнісний, особистісно орієнтований підходи;
- посилення партнерської взаємодії фахівців закладів дошкільної освіти з батьками вихованців, поширюючи сучасні форми просвітницької, інформаційної, соціально-психологічної підтримки родини;
- продовження використання та впровадження в практику діяльності закладів дошкільної освіти сучасних освітніх технологій та якісних освітніх практик;
- організація освітньої діяльності з набуття педагогами закладів дошкільної освіти цифрової та інформаційно-комунікаційної компетентності;
- здійснення організаційно-методичної підтримки керівників і педагогів закладів дошкільної освіти;
- організація в нових умовах атестації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти.

Використані та основоположні джерела

1. Базовий компонент дошкільної освіти України : наказ Міністерства освіти і науки України від 21.06.2024 № 33. URL: <https://salo.li/2da2d68> (дата звернення: 06.06.2024).
2. Методичні рекомендації щодо проведення просвітницької роботи з учасниками освітнього процесу в закладах дошкільної освіти з питань уникнення враження мінами, вибухонебезпечними предметами та ознайомлення з правилами поведінки в надзвичайних ситуаціях : лист Міністерства освіти і науки України від 25.04.2022 № 1/4428-22. URL: <http://surl.li/ugtft> (дата звернення: 06.06.2024).
3. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 06.06.2024).
4. Про дошкільну освіту : Закон України від 13.11.2017 № 2145-VIII URL: <https://salo.li/C09D391> (дата звернення: 06.06.2024).
5. Про створення освітньої програми в закладі дошкільної освіти: лист Міністерства освіти і науки України від 09.12.2019 № 1/9-750. URL: https://don.kyivcity.gov.ua/files/2020/2/12/1_9-750.pdf (дата звернення: 04.06.2024).
6. Планування роботи закладу дошкільної освіти на рік: лист Міністерства освіти і науки України від 07.07.2021 № 1/9-344. URL: <https://salo.li/2Cfe429> (дата звернення: 04.06.2024).
7. Про рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні : лист Міністерства освіти і науки України від 02.04.2022 № 1/3845-22. URL: <https://cutt.ly/jFyQUer> (дата звернення: 04.06.2024).
8. Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2022-2023 навчальному році : лист Міністерства освіти і науки України від 27.07.2022 № 1/8504-22. URL: <https://salo.li/aFEe20D> (дата звернення: (Закінчення додатка 13
9. Про методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти в літній період : лист Міністерства освіти і науки України від 22.06.2022 № 1/6894-22. URL: <https://document.vobu.ua/doc/13500> (дата звернення: 04.06.2024).
10. Про організацію укриття працівників та дітей у закладах освіти : лист

Державної служби України з надзвичайних ситуацій від 14.06.2022. № 03-1870/162-2. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/FN074069> (дата звернення: 05.06.2024).

11. Про організацію безпечного освітнього простору в закладах дошкільної освіти та обладнання укриттів : лист Міністерство освіти і науки України від 20.06.2023 № 1/8820-23. URL: <https://salo.li/26b5a28> (дата звернення: 05.06.2024).

12. Про затвердження Санітарного регламенту для дошкільних навчальних закладів : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 24.03.2016 № 234. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-2023-%D1%80#Text> (дата звернення: 05.06.2024).

13. Про схвалення концепції безпеки закладів освіти : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.04.2023 № 301-р. URL: <http://surl.li/umsva> (дата звернення: 05.06.2024).

14. Положення про заклад дошкільної освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.2021 № 86. URL: <http://surl.li/umsvi> (дата звернення 06.06.2024).

15. Порядок організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 10.04.2019 № 530. URL: <https://salo.li/1094de9> (дата звернення: 05.06.2024).

16. Рекомендації щодо організації освітнього процесу в змішаному форматі за результатами реалізації проєкту ЮНІСЕФ «Забезпечення безперервності навчання та розвитку дітей дошкільного віку в умовах кризи в Україні : лист Міністерства освіти і науки України від 01.04.2024 № 6/329-24. URL: <https://ezavdnz.expertus.com.ua/10014939> (дата звернення: 05.06.2024).

17. Рекомендації щодо організації діяльності закладів дошкільної освіти в літній період в умовах воєнного стану: лист Міністерства освіти і науки України від 31.05.2023 № 4/1798-23. URL: <https://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/89288/> (дата звернення 05.06.2024).

18. Щодо забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами : лист Міністерства освіти і науки України від 15.06.2022 № 1/6435-22. URL: <https://grm.osv.org.ua/news/1657100554/> (дата звернення: 05.06.2024).

Методист з дошкільної освіти
навчально-методичного відділу
координації освітньої діяльності
та професійного розвитку
Сумського ОППО

Л.Б. Міщенко

(Підпис наявний в оригіналі)